

Колись я бігала босоніж по м'якій траві

КУПИТИ

З передчасною втратою матері Мая втрачає й рідну білоруську мову. Вона не розуміє австрійську тітку, яка береться нею опікуватись у віддаленому австрійському селі. У відлюдному тітчиному домі монотонно проходить дитинство заглибленої в себе дівчинки. Лише сусід Марек, вивезений з Польщі до Австрії на примусові роботи за часів нацизму, виявився спроможним створити Маї атмосферу захищеності й людського тепла. Звучання його рідної мови викликає в дівчинки спогади про власне втрачене коріння і втрачену мову, на пошуки яких вона згодом і вирушить.

КАРОЛІНА ШУТТІ
КО - ЛИСЬ
Я БІ - ГА - ЛА
БО - СО - НІЖ
ПО М'Я - КІЙ
ТРА - ВІ

Bibliothek der deutschsprachigen Literatur
Бібліотека німецькомовної літератури

Meridian серця
Meridian des Herzens

Carolina Schutti

einmal muss ich über weiches
Gras gelaufen sein

Ins Ukrainische übersetzt von *Wolodymyr Kamianets*

Czernowitz
2021

Кароліна Шутті

колись я бігала босоніж
по м'якій траві

Переклад з німецької *Володимира Кам'янця*

Чернівці
2021

УДК 82-3
Ш 95

Шутті Кароліна

колись я бігала босоніж по м'якій траві / Кароліна Шутті ; пер. з нім. Володимира Кам'янця. – Чернівці : Книги – XXI, 2021. – 160 с.

ISBN 978-617-614-332-1

З передчасною втратою матері Мая втрачає й рідну білоруську мову. Вона не розуміє австрійську тітку, яка береться нею опікуватись у віддаленому австрійському селі. У відлюдному тітчиному домі монотонно проходить дитинство заглибленої в себе дівчинки. Лише сусід Марек, вивезений з Польщі до Австрії на примусові роботи за часів нацизму, виявився спроможним створити Маї атмосферу захищеності й людського тепла. Звучання його рідної мови викликає в дівчинки спогади про власне втрачене коріння і втрачену мову, на пошуки яких вона згодом і вирушить.

Опосередковано мова виступає і одним з лейтмотивів у новелі «Сови літають нечутно». Її головний герой Якоб зростає у гнітючій безмовності батьківської оселі. Поодинокі й короткі контакти з довколишнім світом створюють у заляканого хлопчика уявлення, що поза домом лісника зимові ночі не такі довгі. Підсвідоме прагнення Якоба втекти від страхів і батькових знущань не може не мати фатальних наслідків.

Видання здійснене за підтримки Представництва Австрійської служби академічних обмінів у Львові з коштів Міністерства закордонних справ Республіки Австрія

Усі права застережено. Відтворювати будь-яку частину цього видання в будь-якій формі та в будь-який спосіб, зокрема електронно, без письмової згоди правовласників заборонено.

einmal muss ich über weiches Gras gelaufen sein
© 2012 by Otto Müller Verlag, Salzburg

Eulen fliegen lautlos © edition laurin bei innsbruck university press, 2015

ISBN 978-617-614-332-1

© Книги – XXI, 2021, видання українською мовою
© Володимир Кам'янець, 2021, переклад
© Анна Стьопіна, 2021, обкладинка

колись я бігала босоніж по м'якій траві

моїм бабусям

I.

Бабушка

*Просто почни, сказала Мая,
з тих багатьох перших слів.*

Це не бабушка, це матр'юшка, казала мені бабуся, єдина тітка мого батька, хоча російської вона геть не знала. Вона, мабуть, була права, але я їй не вірила. Свою бабушку я завжди так називала й обережно нею калатала, і розбирала її, і знову складала, і докладно обстежувала найменшу, чи можна її теж розібрати, як інші, завдяки якомусь таємному механізмові, бо не хотіла вірити, що вона остання.

Уночі я часто не могла заснути й водила очима по кімнаті, й розповідала великій бабушці, який будинок ззовні і сад, розтягнуте вишир село, тінь, яка впродовж понад пів року лежить на більшій частині будинків. Розповідала про долину з лісистими схилами, про нічне небо, щільно напнуте над нею. Мені було страшно, що ніхто не міг сказати, що там за ним. Але, може, треба просто поставити правильне запитання, щоб мати відповідь. Бабушка дивилась на мене великими очима, я її розбирала й витягувала найменшу лялечку,

клала ніжно собі в руку, колисала її туди-сюди, дивувалася, як по-дорослому вона вже виглядає.

Бабушка загубилася, сказали мені й хотіли, щоб я повірила, але я не могла повірити. Я її ніколи не брала з собою надвір. Може, тітка постановила, що я вже завелика для ляльок, і сховала її якогось дня на горищі або викинула, може, її непокоїло те мурмотіння, що його щовечора було чути в мене з кімнати. Я не запитувала.

Я розповіла Мареківі про бабушку, він пригладив мені волосся за вухом і поцілував у чоло.

Моє kochanie, прошепотів він, і я знала, що це означає, хоч і не знала польської, а білоруська моїх перших років десь загубилась, як і бабушка.

Марек мав невеличкий дерев'яний будиночок із за-недбаним садом. Він платив старому Вальтерові за роботу в саду, але той зрізав хіба що кілька гілок, а викосити траву було неможливо, бо під парканом довкола будинку розрослися чагарники, в кожному разі так казав Вальтер. Він не чіпав чагарів і купував собі горілку.

Марек не пив горілки, він ніколи не пив. Попри те, очі в нього інколи були червоні, коли сидів біля вікна й дивився надвір.

Вони не померли одне за одним, як годиться, розповів мені якимось Марек, а спочатку дядько, тоді бабуся, а тоді помер Міха, його улюблений небіж, повісився на дереві, на тому, що його посадив дід для дядька. Про матір і батька він нічого не казав, але кожний знав, що сталося, лише ніхто не міг пояснити, чому Марек молодим хлопцем оселився саме в цьому селі, чому після війни він не повернувся додому.

Забудь це все, сказав потому Марек і витер очі, забудь. Але я не забула й попросила тітку розказати мені, що вона знає про Марека. Там тінь, там поганий бік, відповіла вона й додала, мовляв, навіщо воно мені. Я запитала, чому там узагалі будинки, якщо там тінь і там погано, проте відповіді не було.

Сніг випадав рано й довго лежав, у розпал літа вже о четвертій годині треба було одягати вовняний светр, якщо хотілося ще побавитись надворі. В саду росли лише м'ята й ромашки, зелена цибуля і кріп. Трава, якщо бігати по ній босоніж, колола в ноги, але м'якої трави я собі взагалі не могла уявити. Або більше вже не могла. Малою дитиною я, мабуть, бігала по м'якій траві, один раз щонайменше, бо через кілька років тітка дала мені знімок зі мною й матір'ю в парку. На мені коротенька біла сукеночка з вишитими квітами й плетеною тасьмою на комірці, мама вхопила мене за руку, сміється в камеру й не зосереджується на фотоапараті, рука в неї така ж нерізка, як і обличчя. Ми стоїмо босоніж у траві, я збентежена, в мене витріщені очі, вуста – розтулена шпаринка.

Тітка не хотіла, щоб я ходила до Марека, бався ліпше з іншими дівчатками, казала. Часто я вдавала, ніби ціле пополудня бавилась у квача й стрибала з дівчатами через гумку, ставала дорогою додому коліньми на траву й натирала руки вогкою землею. Інколи, якщо мала достатньо часу, лягала в траву й розглядала хмари, які забарвлювались червонястим кольором, а коли дозволяло світло, спостерігала за роями дрібненьких комах, як ті заповонюють небо й розбурхують повітря.

Неправда, що я хотіла перетворитись на якусь комаху й полетіти геть, бо далеко б не залетіла. І твариною я ніякою не хотіла бути, хоча тоді модно було мати улюблену тварину й усе про неї знати.

Фіні запитала мене після школи, якою твариною я хотіла б бути, і на одному подиху додала, що я можу й не відповідати, вона й так знає, без сумніву, якоюсь пташкою – або янголом, щоб полетіти до матері. Я не хотіла летіти до матері, бо під землею тісно й холодно, так казала мені тітка, і тут я їй вірила.

Є різні бабушки. Одні схожі одна на одну до найдрібніших деталей, в інших різні малюнки на животі. На кожному животі інший малюнок, і відразу зрозуміло, яка оповідка з нею пов'язана. А на великій бабушці зібрані всі оповідки разом, як на обкладинці книжки з казками. Найменший малюнок треба особливо ретельно розглядати, бо якщо пощастить, то навіть на такій невеликій поверхні буває малюнок з лісом чи струмком, або з квітами. Мені пощастило, моя бабушка було надзвичайно гарна. Кожний малюнок пам'ятаю й оповідки до кожного з них, вони ніби самі собою наклалися, непомітно для мене.

Марек часто просив мене розказувати ті оповідки. Я думала, що вони нагадують йому казки з дитинства, може, тому що вони були схожі, а може, він лише хотів, щоб я їх не забувала.

Марек давав мені солодощі або кольорові камінчики, які я ховала під нещільно прибитою дошкою у себе в кімнаті, проте коли ми з тіткою кудись ішли

й випадково його зустрічали, він лише коротко вітався й ніби не помічав мене, немов я йому байдужа. Але пополудні, коли я приходила до нього, він гладив мене по щічці, сідав навпроти за важким дерев'яним столом, пив чай з молоком і цукром зі склянки з намальованими на ній квітами. В комірчині він завжди тримав для мене напої про запас, яких я ніде ніколи не пила. Я тішилася жовтій чи червоній воді з бульбашками, сиділа в нього на колінах, він читав мені книжки чи розповідав казки, а я напружено вслухалась у його голос. У ньому було щось незвичне, що лише я могла вловлювати, так я тоді вважала, інтонація, яка нагадувала мені про давніші часи, дуже-дуже давні.

Коли я була вже достатньо велика, щоб самій їздити автобусом до міста, тітка раз на тиждень посилала мене на закупи. Давала мені дві полотняні торби, і навіть через кілька місяців, перш ніж вийти з дому, я щоразу мусила проказувати їй уголос зупинки й години від'їзду автобуса. Я ніколи нічого не забувала, і тітка дозволяла мені час від часу пошукати собі якусь дрібничку. Згодом я знала всі крамниці і щоразу швидше скуповувалась, а тому могла побродити вулицями й порозглядати вітрини. Тоді я почала частіше думати про матір. Ставала перед вітриною так, щоб допасувати відображення свого обличчя на склі до виставлених суконь. На деяких вітринах мені вдавалося, на інших сукні висіли зависоко. Уявляла собі, як би було, якби мамине обличчя віддзеркалювалося поряд з моїм, як би я всміхалась у вітрину, стоячи поряд з нею, і як би ми трималися за руки.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби
читати далі, придбайте, будь ласка,
повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ